

שימועים בעל-פה לתבחיני הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי

שי באב"ד, מנכ"ל משרד האוצר, יו"ר הוועדה במשותף

נתן זוסמן, ראש חטיבת המחקר בבנק ישראל, יו"ר הוועדה במשותף

דורית סלינגר, המפקחת על רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון

ברוך לוברט, יועמ"ש רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון

בוריס פבלוב, רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון

אסף דהאן, רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון

ריקי אליאס, הפיקוח על הבנקים, בנק ישראל

מיקי קהן, ראש האגף הפיננסי בחטיבת המחקר, בנק ישראל

עירית מגדלסון, מפקחת על מערכות תשלומים, בנק ישראל

נדב שטינברג, חטיבת המחקר, בנק ישראל

מירי רוזנשטוק, חטיבת המחקר, בנק ישראל

סטיב לב, מערכות תשלומים, בנק ישראל

אליצור וויזר, המחלקה המשפטית, בנק ישראל

אורי שוורץ, הרשות להגבלים עסקיים

אלעד מקדסי, הרשות להגבלים עסקיים

נירית איבי, עוזרת למנכ"ל משרד האוצר

עמיהוד שמלצר, לשכה משפטית, משרד האוצר

יונתן בר סימן טוב, אגף התקציבים, משרד האוצר

איציק דניאל, אגף התקציבים, משרד האוצר

חברת לאומי קארד

עו"ד מיכל לב שבתאי: קיבלנו את רשימת התבחינים והעברנו מסמך תגובה בנושא, לא אחזור עליו יותר מידי. שאלת הבהרה בפתח הדברים: לעניין סע' 1.6 כאשר התייחסתם להסדרת אמצעי התשלום, האם מדובר בהסדרה של ה-PSD?

מר איציק דניאל: כן.

עו"ד מיכל לב שבתאי: לעניין סע' 1.17, אנו סבורים שזה לא רלוונטי לעבודת הוועדה. אנו חושבים שמגבלת 50,000 ש"ח נוגעת לעולמות של איסור הלבנת הון והיא לא מהווה חסם כניסה.

לעניין סע' 1.10 ו- 1.11 העוסקים בפתיחה וסגירה של חשבונות און ליין, אנו נשמח לראות עוד מוצרים שיתאפשר לבצע בהן פעולות און ליין. בראש ובראשונה זה הנפקת כרטיסי חיוב. לצורך העניין, המצב האבסורדי שאפשר לפתוח חשבון בנק ואי אפשר להנפיק כרטיס חיוב, הוא לא סביר. נשמח לראות התייחסות גם לזה.

סע' 4.2, אנחנו חשבנו שבמסגרת התבחיין יש מקום להרחיב ולראות את הפילוח של האוכלוסיות השונות, על מנת להבין על אילו אוכלוסיות הוא חל. לדוגמא: האם צומצמו מסגרת האשראי ומה היה שיעור הצמצום ולאחר מכן לבחון את ההשפעה שלו. צריך לראות שהגנת הינוקא של צמצום המסגרות הסיטה את האשראי לגופים החוץ בנקאיים, כפי המצופה.

לעניין סע' 4.3 הנוגע לנתחי שוק של הנפקות כרטיסי חיוב, אנו חושבים שצריך לבחון זאת עבור כל מנפיק בנפרד ולבדוק גם את נתחי השוק של כל אחת מחברות האשראי במותגים השונים. זה לא סוד שאמריקן אקספרס ודיינרס סולקות את עצמן באופן בלעדי ויש לזה השלכה על השוק. יש לבחון כל אחד מנתחי השוק האלה בנפרד.

באופן כללי אגיד שכאשר בוחנים את כרטיסי האשראי או כרטיסי הדביט, צריך לבצע הבחנה בין הכרטיסים הפעילים ללא פעילים ולהתייחס למחזורי ההנפקה.

לעניין סע' 5.5 תחת אמצעי התשלום, אנחנו חשבנו שזה לא התפקיד הרלוונטי של הוועדה. אם רוצים לבדוק את ההשלכה של כרטיסי הדביט על השוק, צריך לבחון את התפוצה של הכרטיסים והמחזוריים השונים וזהו תפקידו של בנק ישראל.

לעניין סע' 6, פניתם לציבור לקבל מדדים כמותיים לבדיקת את התחרותיות של דיסקונט. אנו חושבים שזה צריך להיקבע כבר בשלב הזה וכחלק מהתבחינים שמפרסמת הוועדה. לנו יש כמה הצעות לתבחינים שאפשר לבדוק, דוגמת הרווחיות, עלות המקורות של כאל, מספר הכרטיסים הפעילים שמונפקים גם במסגרת הכרטיסים בדיסקונט וגם במסגרת החוץ בנקאיים, יתרות האשראי, מחזורי ההנפקה והריביות המוצעות.

אנו סבורים שצריך לשים דגש ולבחון בזכויות מגדלת את הגנות הינוקא שנקבעו בחוק להגברת התחרות. כלומר, לבדוק כמה לקוחות באמת ביקשו אחרי הפניה של חברת כרטיסי האשראי, שחברות כרטיסי האשראי לא יעשו שימו בפרטים שלהם ללא הסכמתם; כמה לקוחות חידשו את החוזה שלהם עם הבנקים; מחזורי ההנפקה בכרטיסים של הבנקים השונים; כמה לקוחות נטשו את הבנקים ועברו לחברות חוץ בנקאיות; בכדי לראות שניתנו הגנות אפקטיביות.

עוד דבר לעניין ההתקשרויות עם חברות תפעול הנפקה, בהקשר זה אנו חושבים שצריך לתת דגש ולבחון כל בנק בנפרד, בדגש על דיסקונט, לאומי והפועלים וכשההגנה תכנס לתוקף, את מס' הכרטיסים שהונפקו ע"י כל אחת מהחברות בכל בנק.

גב' נירית איבי: אני רוצה לשאול האם יש לכם כלאומי כארד איזה שהוא תבחין שחשבתם לנכון שכן יהיה והייתם רוצים להמליץ עליו. הראם יש עוד תבחין שהייתם רוצים לשים עליו דגש.

עו"ד מיכל לב שבתאי: הרחבתי לעיל.

קואליציית הארגונים החברתיים

עו"ד לינור דויטש: שלום לכולם, אנחנו מודים לכם על זמנכם. אנו קואליציה של ארגונים חברתיים, הופענו בשימוע ביניים של דוח שטרומ ואחר כך ליווינו את כל נושא החקיקה של חוק שטרומ בכנסת. מי שיושב פה מולכם: נציג התאחדות הסטודנטים – מר עילם לשם; נציגת ארגון 2050 - גב' ספיר בלוזר, ארגון שמכשיר כמה עשרות של סטודנטים לפעילות חברתית בכל שנה; מר ברק גונן, יו"ר משותף של צדק פיננסי ורכז הקואליציה של שירותים חברתיים. מדובר בקבוצה של 150 תלפיונים הפועלים בהתנדבות למען מטרות חברתיות שונות. לדוגמא: הגשת בג"צים בנושאים פיננסיים שונים; מר הראל פרימק, מייצג של הצוות הפיננסי; אנוכי לינור דויטש, עורכת דין ונציגת לובי 99.

בשקף ניתן לראות את כלל הפעילות שלנו. אנו המשמר החברתי. אנו קבוצה המונה מעל עשרה ארגונים חברתיים שלא כולם יכלו להגיע. אנחנו פונים אל כל חזית שקשורה לפעילות החברתית. לדוגמא: שליחת מיילים למנהלי הבנקים, הפגנות אקטיביות מול בנק ישראל, הפגנות בנושא החוב של פישמן וכו'. כמו כן, הופענו בשימועים של משרדי ממשלה שונים בהקשר לחקיקות וועדות שונות. עוד, אנחנו לוקחים חלק בהליכי חקיקה בכנסת שאנו מלווים.

שקף הבא הוא בנושא הרפורמה בבנקאות. לאחר הפצת תזכיר החוק ובמהלך הדיונים בוועדה הצלחנו להחזיר לחוק סעיפים אשר היו בדוח הוועדה אך לא נכנס לנוסח החוק. עשינו זאת בעבודה מאומצת ובעזרת הח"כים המעורבים. אנחנו מאד מאד מאמינים ברפורמה הזאת. אנחנו נלחמנו למען הקמה של הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי, על מנת שתוודא את הוצאת הרפורמה לפועל והרפורמה והחוק לא יהיו עוד אות מתה. המסר שלנו אליכם הוא שהאמון הציבור במערכת הבנקאית וברגולטורים המפקחים, פגוע מאד. יש בעיית אמון קשה מצד הציבור במערכת. אנחנו נלחמנו למען החוק הזה

ונאבקנו חודשים ארוכים בכנסת, לא כדי שהחוק יהפוך עוד אות מתה בספר החוקים של מדינת ישראל. הוועדה היתה אמורה לספק את הצורך ליישום החוק והתוצר של טיוטת התבחינים הוא לא מספיק טוב בעינינו, ולא ממצה את התפקיד שלכם כפי שמוגדר בחוק. ללא תבחינים אמיתיים וללא הגדרת מטרות, אין שום יכולת למדוד את ההצלחה. על פי טיוטת התבחינים שפרסמתם, אם עוד שלוש שנים, בנק הפועלים ובנק לאומי יחזיקו ב 75% משוק האשראי אז פספסנו את המטרה.

עוד מסר אחד חשוב, אנחנו באים מתוך המערכת ואני יכולה להבין למה יש חשש לקבוע יעד מספרי-כמותי, כי כשאתה קובע יעד מספרי ישנה אפשרות שתיכשל ולא תעמוד בו. חשוב שתדעו, שאין מצדנו שום כוונה "לחפש" אתכם ואם תקבעו יעד כלשהו ובעתיד לא תעמדו בו אז אנחנו לא נגיד שנכשלתם. אנחנו נרצה לתחקר ולבדוק, כשהמטרה העיקרית היא שהרפורמה תצא לפועל. זאת אומרת, אנחנו מעדיפים שתקבעו יעד גם אם לא תצליחו להגיע אליו, ושהמסר יעבור. כי אם לא תקבעו יעד, לא יצא שום דבר.

מר ברק גונן: ראשית, אני רוצה להודות לכם חברי הוועדה שפרסמתם את הפרוטוקולים, בעקבות בקשת חופש המידע. הפרוטוקולים עזרו לנו לראות שהאזנתם לדברים והתייחסתם אליהם בכובד ראש. אני מצטט פה בעצם משני דברים שאתם אמרתם, ואלו למעשה שתי הדילמות שלכם: האחת, האם יש ערך מספרי למדדים והשני, קביעת מדדים ספציפיים להפרדת כאל מדיסקונט.

בנושא של קביעת יעדים כמותיים, קודם כל מבחינת המחוקק הוועדה הזאת מכונה וועדת היישום. במסגרת החוק, המחוקק נתן לכם את הכלים לקבוע מה יהיו המספרים הכמותיים והמגמות של הרפורמה הזאת. זה המנדט של הוועדה וזאת גם הציפייה של הציבור מכם - לקבוע יעדים להגברת התחרות. היעדים שיקבעו על ידכם ישמשו כמדד, הן לציבור והן למחוקק. כמו כן, צריך לזכור שאחד מהדברים שאתם כתבתם, זה להתאים את היעדים להתפתחות בשוק. זאת אומרת, אם תקבעו יעדים בצורה מקצועית וברורה, כמו שאני בטוח שתעשו, הציבור יבין זאת ויהיה מאחוריכם. לא אחזור על מה שלימור אמרה לגבי הסעיף האחרון.

בפרוטוקולים, גורם מסוים ציין כי לא ניתן לקבוע מדדים להצלחת הרפורמה כי המדדים מושפעים על ידי כל מני שינויים במשק. לדוגמא, האם ריבית בנק ישראל ירדה או עלתה. לדעתנו, אפשר לתקוף את הנקודה בכמה דרכים. דבר ראשון, יש מדד שאין חולק עליו והוא הקטנת הריכוזיות. המדד הוא מתמטי ואחיד ולא תלוי בשינויים כאלה או אחרים. דבר שני, על מנת להתמודד עם שינויים מסוג של הריבית תעלה או תרד, ניתן לבחון את התבחינים שנבחנו על ידי וועדת שטרום וספציפית לגבי מגזר העסקים הקטנים, ולבחון המרווח הוא המרווח שאנחנו רואים היום. לדוגמא ניתן לבדוק את המרווח גם בכרטיסי האשראי, מה קרה לריבית שחברות האשראי השונות נותנות לצרכנים ולבודד את המרווח.

בנושא הצבת יעדים ספציפיים לבנק דיסקונט. אמרתם, במידה רבה מאד של צדק, כי קביעת יעדים ספציפיים של כאל, אז יש חשש כי החברות האחרות ינסו לפגוע בכאל באמצעות היעד הספציפי. לדוגמא: יעד של הגברת האשראי לעסקים הקטנים, אז יתר הגופים ינסו להתחרות בהם במגזר זה כדי לגרום למכירה. לדעתנו לפיקוח על הבנקים יש יכולות וסמכויות לבדוק את הפרוטוקולים של הגופים

הפיננסיים השונים ולהחליט האם היה כאן מהלך מתואם לפגוע בכאל ודיסקונט. הצבת יעד כמותי לדיסקונט וכאל חשובה על מנת לקבוע בעוד כמה שנים האם הטענות של כאל ודיסקונט שלא להפריד את החברות מתקיימות בפעול.

יש עוד מספר דברים שלא התייחסתם אליהם בתבחינים והיינו רוצים להקדיש להם חלק מהדיון. בעיקר קביעת יעדי זמן לביצוע פעולות על ידי הרגולטורים השונים. וכן קביעת יעדי זמן למדדים הכמותיים השונים.

מר עילם לשם: גילוי נאות, אני נציג איגוד הסטודנטים, חברה לתועלת הציבור ולא מטרת רווח. אנו בוחנים הקמת אגודת אשראי לטובת ציבור הסטודנטים בישראל. לאחרונה נפתח בנק חדש - פפר, שפוגע משמעותית בתחרות באמצעות סבסוד צולב מבנק לאומי. סבסוד צולב גורם לכל תכנית עסקית שלנו להיות תכנית עקרה. אנחנו חושבים שמצד פפר יש פה תחרות טורפנית וכמו שדודו זקן הגדיר את זה - מקל בגלגלי התחרות. אנחנו חושבים שיש פה בעיה בהקשר של הגבלים עסקיים. אני לא מבין איך זה שלקוחות לאומי יסבסדו את העמלות בפפר ובעצם נסמן זאת ככניסה של שחקן חדש. אנחנו בעד התייעלות של כל המערכת הבנקאית ואנחנו בעד היוזמה שלכם לגרום למערכת הבנקאית להתייעל אבל זה לא יכול להיות שההתייעלות תביא לכניסה של גורם חדש דוגמת פפר. אין פה שום צמצום ריכוזיות אלא להיפך, הדבר הזה יביא למעבר לבנקים הגדולים ויגדיל את הריכוזיות.

גב' ריקי אליאס: הריכוזיות עצמה היא לא הבעיה. השאלה היא האם הריכוזיות גורמת לכשל שוק. למשל שהמחיר הוא מאד גבוה. לקדש את הצמצום של הריכוזיות, זאת לא המטרה. המטרה היא איכות טובה, במחיר יותר טוב וזה לא משנה באיזה שירות. אני מבינה שזה שזה פוגע בחל"צ, אבל המטרה היא לא לקדם את החל"צ.

מר עילם לשם: את מציינת נקודה שאנחנו מכירים שעלתה בפיקוח על הבנקים, ציינת בזמנו שהמטרה היא לא להגביר את התחרות אלא להגביר את האיום התחרותי. מה זה האיום התחרותי? מבחינתנו איום תחרותי בא לידי ביטוי במבחן התוצאה. החוק שאפשר כניסה של שחקנים חדשים לשוק הסלולר וחייב במתן אפשרות לעבור בין חברות שונות, הגביר את התחרות בשוק בסלולר. בתחום שלנו, יש לבנקים כח מאד גדול, אשר בא לידי בלוביסטים וכוח פוליטי והם יפעלו ללא לאות לעצור את הרפורמה. אם הוועדה הזאת תגיד שהיא מסתפקת במדידה של רווחי האשראי, בסופו של דבר עוד זמן מה נחזור למצב שבו המודעות של הציבור תרד ואז הבנקים יעלו שוב את המחירים. אתם יכולים לנצל את ההזדמנות ההיסטורית שיש לכם ולדאוג לכך כי יעשו שינויים בחלוקת השוק.

מר הראל פרימק: את צודקת. נחקק חוק הריכוזיות שדי מקבע את החשיבה על ריכוזיות, אבל צריך להבין שיש פה עוד משוה. הריכוזיות של הבנקים משכפלת את עצמה במשק. מבחינה זאת באופן טבעי בנקים לא ירצו לקדם את התחרותיות. מבחינה זאת אנחנו כן חושבים שריכוזיות מורידה תחרות.

מר ברק גונן: בנק ישראל פרסם הקלה להקמת בנקים חדשים, אך התנה אותה בכמה דברים. הבעיה היא שדברים אלה מתעכבים, אם לא מעוכבים, ע"י אותם גופים שפרסמו את התקנה. אני אדבר ספציפית על הנושא של ביטוח פיקדונות. הציבור צריך אמון והביטוח על הפיקדונות נותן את האמון הזה למפקידים. אם אין את זה, אף אחד לא יצליח, אף שחקן חדש לא יכנס לשוק, כל שכן אף אחד לא יעבור לבנק החדש. וועדת שטרומ עצמה התייחס לנושא וקבעה המלצה בנושא. בסופו של דבר אנחנו צריכים שתיכנס לשוק הבנקאות תחרות. יש סיבה למה לא קם פה בנק במשך 50 שנה. אם המטרה שיכנסו בנקים חדשים, זה הזמן שלנו וצריך ליישם את זה.

היינו רוצים להציע לכם תבחינים נוספים, בדגש על מגזר העסקים הקטנים. דבר ראשון שאנו מציעים, להגדיר שינוי בנתח השוק של פועלים ולאומי למגזר זה, היום הם נאמדים ב- 75% משוק האשראי, לפי נתוני בנק ישראל, ויהיה עליהם לרדת למטה ל- 50% בתקופה של שלוש שנים. אחד הדברים הבולטים זה ששוק האשראי לעסקים קטנים, הוא לא שוק תחרותי. צריך לטפל גם בפערי הריבית. לכן נדרש להציב יעד שמחירי הריבית יורו בצורה דרמטית, כך שהציבור יראה את ההבדלים עוד בימי חייהם.

כניסה של לפחות גורם אחד נוסף של לתחום האשראי לעסקים קטנים. היום אין בנק שברמת הפרופסיה הוא בנק טוב לעסקים והתקבעה תפיסה בקרב העסקים הקטנים שהבנקים הגדולים יודעים לטפל באשראי. אנחנו רוצים לראות הצלחה של המהלכים שנעשים על מנת להכניס גופים נוספים שאינם בנקאיים לתחום האשראי.

סעיף השיעבוד השני. אני רוצה לחדד כאן משהו, אנחנו הצענו להגדיר יעד של לפחות 60%, אנחנו לא אומרים בפועל 60% מהעסקים הקטנים ינצלו את האפשרות וייקחו שעבוד שני. אנחנו רוצים לוודא שכל העסקים ולפחות 60% מהם, ייבחנו מבחינה חוזית מול הבנקים. הדבר יאפשר לעסקים להבין כי הם לא לקוחות שבויים של, ובמידת הצורך, יכולים ללכת לבנק אחר. מבחינה חוזית, כל חוזה, כולל חידוש חוזה, צריך לכלול את הסעיף ולכן צריך לעקוב ולראות שבאמת העסקים מכניסים את סעיף השיעבוד השני.

גב' דורית סלינגר: אם אני הבנק יש לי סיכון ואם אתה בתור בעל העסק, מבין את הסיכון ואתה בוחר במה שאתה בוחר. מה למעשה ייצא לך מהבדיקה הזו של ה 60% ?

מר ברק גונן: היום יש מצב קיצוני, נגיד שעסק לקח הלוואה בסך 100,000 ש"ח שהיא עשירית משווי הנכס, עדיין הוא יכול לקחת את הלוואה מהבנק הספציפי ולבנק תהיה אינטרס לתת את הלוואה. לכן המחוקק בא ואמר גם אם מישו לקח את הלוואה מבנק, עדיין תהיה לו קדימות. הבנק בטוח שהוא הראשון שיראה את הכסף. ראוי שבן אדם יכניס לחוזה שלו אפשרות לבקש את הבנק השני.

גב' דורית סלינגר: אם זה כתוב בחוק שאתה חייב לאפשר לחוזים החדשים, מה זה ה 60% ? אני לא מבינה מה אתה רוצה לבדוק. תעשו ביקורת, תבדקו. אבל בסוף היום, אני כעסק צריכה לעשות את החישוב שלי ולהחליט האם אני בוחרת לקחת הלוואה כנגד שעבוד שני.

מר ברק גונן: אני חושב שכעסק אין לך שום ספק שאתה רוצה להכניס את הסעיף הזה. לא חייב לנצל אבל אני רוצה שתהיה האופציה הזאת.

עו"ד לינור דויטש: שהבנק ידאג ליידע אותו.

מר ברק גונן: נושא אחרון, הוא ריכוזיות משקי בית. לדעתנו, פפר לא צריך להיחשב כבנק נפרד בחישוב של הריכוזיות.

גב' ספיר בלזר: אנחנו מאד מחוברים לדופק של הציבור והיה חשוב לנו מאד שהוועדה הזאת תקום ואנחנו סומכים על היכולת שלכם להוביל את הרפורמה הזאת בהצלחה. אנחנו, כציבור, תומכים בכם. יחד עם זאת, אם נראה שהוועדה לא עושה את כל מה שהיא יכולה כדי לוודא שהרפורמה עוברת כלשונה, אנחנו נבין שאנו צריכים לעבוד קשה יותר. נשמח לעבוד איתכם אבל כמו שאמרנו, כציבור אנחנו מבינים גם שיכול להיות שנעבוד נגדכם, אם לא תפעלו לקדם את הנושאים החשובים. אנחנו מקווים להיפגש שוב ולראות שאנחנו מתקדמים ביחד.

עו"ד לינור דויטש: אנחנו מבקשים מכם, לא לפחד לקבוע מדדים. עדיף שתקבעו ולא תעמדו בהם מאשר שלא תקבעו בכלל. אם תקבעו ולא תעמדו בהם, אנחנו נדע לומר שלפחות עשיתם את המאמץ הזה. אם לא תעשו ניסיון, אז בעינינו נכשלתם מראש.

קבוצת דיסקונט – בנק דיסקונט וחברת כא"ל

עו"ד אתי דויטש: תודה רבה על ההזדמנות להשתתף בהליך החשוב הזה. מקווים שיהיה דיון פורה ומועיל. שאלתם אותנו אם אנחנו מגיעים ביחד, אז אנחנו מגיעים ביחד, כקבוצת דיסקונט. סברנו, שאחרי שהגשנו שני מסמכים נפרדים, נכון שנשב איתכם ביחד, על מנת שזה יהיה יעיל ומועיל. נתייחס למסמכים ואתם מוזמנים לשאול אותנו כל מה שאתם רוצים.

בפתח הדברים אני רוצה לומר שקבוצת דיסקונט מזהה ברפורמות הזדמנות חסרת תקדים למפנה בתחרות בשוק הבנקאות והאשראי הקמעונאי. אני מתייחסת לרפורמות כיוון שלא מדובר ברפורמה אחת אלא בצבר של רפורמות. נקודה שניה שנדגיש, בעינינו הרפורמה של שטרומ היא לא רפורמה אחת, אלא אוסף של רפורמות וחקיקה מסועפת ורבה. מדובר באוסף של כלים, של צעדים, של דברים שביחד יוצרים מרקם אחד רציני, גדול ומאוד חדשני שאנחנו מברכים עליו. אנחנו מרגישים שהעולם הולך ומשתנה בכל מה שקשור אלינו, בין אם מדובר בחוק נתוני אשראי, בין אם מדובר בחוק הפיקוח על שירותים פיננסים מוסדרים, ובטח שכחתי הרבה דברים שנמצאים על השולחן. כל הדברים האלה ביחד, זה דבר מאד גדול ורפורמה רבת רגליים או כמו שאמרנו היום זה מרבה רגליים.

כמה מילים על קבוצת דיסקונט. אנחנו לא גדולים מדי ולא קטנים מדי. הרפורמה הזאת נותנת לנו הזדמנות חד פעמית לחולל שינוי. הוכחנו את זה בשנה שעברה בגדול. היקף האשראי לציבור גדל, אני מדברת על השוק הקמעונאי, אנחנו עוסקים בפעילות מאד מאסיבית גם בצד של טיפול והתייעלות בכח האדם של

הבנק ואנחנו בכיוון יפה ומאד מאד נכון. אנחנו רוצים שתיקחו את שני הדברים האלה בחשבון, שמדובר בקבוצה ייחודית ותחרותית. לאחרונה נקטנו במהלכים תחרותיים נוספים: חברת כ.א.ל. חתמה הסכם מאד מאד ייחודי, מאד חדשני וראשוני עם קבוצת גמא. ניכנס לזה בהמשך.

לגבי התבחינים. חשוב לנו לומר שאנחנו כאן בעיקר על מנת לדבר על התבחינים הכלליים וגם נגיד מילה על התבחינים שמיוחדים לדיסקונט ולכאל. קראנו את מה שכתבתם ונתייחס לזה. אבל היינו רוצים לבקש קודם כל שלא יקבעו תבחינים ייחודיים לא לכאל ולא לדיסקונט. אנו מבקשים שהתבחינים לא יקשרו לנו את הידיים ולא יקבעו מספרים ולא יקבעו נתונים, שאחר כך יגבילו אותנו ובטח ובטח יספקו חומר למתחרים שלנו איך לפגוע בנו. דבר אחרון שאנו מבקשים שתיקחו בחשבון שהרפורמה הזאת היא רק בתחילתה. היא לא מתמצית רק בהפרדת חברות כרטיסי האשראי אלא היא הרבה יותר רחבה. וכעת אני מעבירה את הכדור לנגה.

עו"ד נגה רובינשטיין: אני אמשיך את אתי. כמו שאתי אמרה, קבוצת דיסקונט היא קבוצה מחוללת תחרות בכל המישורים. התחרות באה לידי ביטוי בתיק האשראי שהתעורר לחיים, בהתייעלות, בנדל"ן ועוד. כשאנו מסתכלים על התבחינים שפרסמתם יש הרבה תבחינים מסוגים שונים עם משקולות לא ידועות. הייתה לכם עבודה מאד מסובכת. אתם צריכים לקבוע מה הם התבחינים לתחרות. זה לא משהו שהועדות האחרות הצליחו לעשות. אני אומרת את זה לא כי אני חושבת שזה לא אפשרי, אלא כי צריך לקבוע סדר בתהליך.

קודם כל, יש צעדים רגולטוריים שאצלכם הם כתובים כתבחינים. כשיהיה מידע והפלטפורמות תהיינה פתוחות, היכולת של הגופים להתחרות תהיה משמעותית הרבה יותר.

לאחר יישומה של רשימת הצעדים הרגולטוריים, השלב השני יהיה לקבוע מה זו תחרות. גם לבחינת תחרות צריך להתאים את התבחינים הרלוונטיים. חלקם של התבחינים רלוונטיים לפעולות רגולטוריות, חלקם של התבחינים רלבנטיים לאשראי לבתי עסק קטנים. כל תבחין יש לו את העולם שלו וצריך לדעת לשייך את התבחין לעולם הרלוונטי.

אחרי שהגדרתם מהי התחרות ולאן רוצים להגיע, צריך לבדוק אם הרפורמות הצליחו והאם הפרדת חברות כרטיסי האשראי עשתה את העבודה. ככל שהמסקנה היא שההפרדה עשתה את העבודה והיא הצליחה, אני חושבת שברור שלא צריך לבצע את ההפרדה כי החוק לא התכוון שהפרדה או אי הפרדה זה פרס או עונש. החוק השתמש בהפרדה כאמצעי להגברת התחרות. אנחנו יודעים שכאל יכולה להתחרות כבר עכשיו וגם עושה את זה עכשיו. דיסקונט וכאל תחרותיות והן תהיינה תחרותיות. בוא נאמר שאם כאל תהיה בלתי תחרותית וגם דיסקונט, עדיין הצורך בהפרדה יכול להתקיים רק אם תגיעו למסקנה שההפרדה של חברות כרטיסי האשראי היא אפקטיבית אך לא אפקטיבית דיה, ושההפרדה הנוספת היא זו שתשלים את המשימה.

המסגרת שאנו נמצאים בה היא מסגרת שבוחנת את קיומה של תחרות. אנו מבקשים כאן, במסגרת הזאת, מהוועדה לאפשר לדיסקונט ולכאל להיות תחרותיים בכל מקום. אנו מודאגים מכיוון שישנן יוזמות שונות להגביל את הפעילויות של כאל. קשירת הרגליים לכאל או לכל חלק אחר בקבוצת דיסקונט היא יריה ברגלי

הרפורמה. לדיסקונט תמיד יהיה אינטרס שכאל תהיה בכל מקום. ככל שבסופו של יום כאל תהיה עם ידיים קשורות, היכולת שלנו כקבוצה לממש את הרפורמה ולפתח את התחרות, תהיה מופחתת. אנחנו מבקשים מהוועדה להגן עלינו. אין שום סיבה אמיתית למנוע מאיתנו שום דבר. שכרנו יצא בהפסדנו.

מר דורון ספיר: אני מצטרף לאתי ולנגה ומברך את הוועדה. אנו צריכים לראות איך זה יוצא לפועל וזו משימה לא פשוטה. אנו קוראים את המפה ומבינים לאן הרפורמה הזאת מובילה ואנו פועלים בהתאם. חוק שטרם פתח בפנינו עולם של הזדמנויות ואנו רוצים לנצל אותן. רק ביום חמישי חתמנו על הסכם מאגד עם חברת גמא. למעשה הכנסנו תחרות לשוק מתוך הבנה שלשם העולם הולך. ידוע שמשרד האוצר ובנק ישראל מעודדים תחרות בעולם הסליקה. אנחנו מבינים ורואים את הקושי של חברות להיכנס לעולם הזה של סליקה. אנחנו חושבים שפה, במהלך שאנחנו עשינו ביום חמישי האחרון, אפשרנו לגוף משמעותי בשוק לשמש כמאגד ולגרום לתחרות וברור לכולנו שהתחרות מורידה את המחירים לצרכנים. אנו בימים אלה נמצאים במשאים ומתנים עם הבנקים הגדולים ואנחנו מבינים שאנחנו רוצים להיות שם ולעבוד איתם ואני מקווה שנצליח לפרוץ את הסכר ולהיכנס לשם.

אני חושב שכולם מבינים שמהו השתנה בשוק הזה בעקבות ועדת שטרם ומה שנעשה ע"י המחוקק. מי שיפעל בצורה נכונה יותר, ירוויח. חלק מהמסקנות שאנחנו מיישמים באות לידי ביטוי במהלך שעשינו עם גמא ומהלכים אחרים, תוך הבנה שלשם השוק הישראלי הולך.

קראנו את הפרוטוקול של הוועדה וראינו שמה שמטריד אתכם בעצם מטריד גם אותנו. אני בהחלט מצטרף לחשש שהעליתם לגבי קביעת יעדים כמותיים, כגון ריבית לדוגמא. לנו ברור שגם אם כיוון הריבית הוא כלפי מטה, יהיה לנו קשה לתמחר זאת מראש. היכולת שניתנה לנו להשתמש בנתונים מהמערכת הבנקאית, תתרום לזה וככל שנוכל להשתמש בנתונים נוכל לתמחר בצורה יותר טובה, זה נמצא בתכניות שלנו ונפעל בכיוון הזה. מה שחשוב הוא שיינתן לנו חופש מירבי להתחרות בשחקנים הפועלים בשוק. היינו רוצים שהוועדה תאפשר לכאל להתחרות במלוא הכח ובכל החזיתות. כאל תוכל להתחרות, רק אם לא יפלו אותה. אנו רוצים לחזק את מעמדנו בתחום האשראי. אנו קשובים לרחסים שאנחנו שומעים מירושלים ומבינים מה הציפיות מאיתנו ואנחנו מיישמים אותן. חשוב לנו שהוועדה תוכל לסייע לנו שכאל תוכל להמשיך להתחרות. יוזמת החקיקה של P2P משהו שאנחנו מאד מתנגדים לכך שלא יתאפשר לנו לפעול בתחום. זו פירצה ראשונה להפריד בינינו ולהגיד שכאל תפעל אחרת, זה יגביל אותנו מלפעול בתחרות. אני לא חושב שצריך להטיל על כאל, כחברה לא מופרדת וגולציה אחרת מחברות כרטיסי האשראי האחרות, דבר שיכול למנוע את יכולת התחרות בשוק. בגדול, כמנכ"ל, שאלת ההפרדה לא מעסיקה אותי ביום יום. אני עוסק בפעילות היום יומית. חשוב שמה שנקבע בחקיקה לא יפגע ביכולת שלנו כמו שאמרתי.

אתייחס לתבחינים שאנחנו כן חושבים שהוועדה צריכה להסתכל עליהם. הסתכלנו מה קורה במדינת ישראל בהיבטים של נתחי שוק, ראינו מה קורה בבנקים, אנחנו רואים מה קורה בעולם. אז בוודאי שזה מרכיב משמעותי ואם באמת נבדוק, נראה שחלה תזווה. תבחין נוסף יכול להיות הכנסת שחקנים חדשים לשוק. אנחנו עובדים כיום עם תשעה בנקים. אנחנו רוצים לעבוד עם שני הבנקים הגדולים. אם נעבוד עם הבנקים הגדולים נראה פה שינוי. לגבי הריבית, אנחנו לא חושבים שהריבית צריכה להיות כתבחין נפרד.

יש לבחון אותה תוך התחשבות בסיכון של הלקוח. לעומת זאת, יש דברים שאנחנו חושבים שהם פחות יכולים להיות תבחין, למשל שיעור כרטיסי הדביט. הדביט, כשלעצמו, אנחנו חושבים שהוא מוצר מצוין להילחם בהון השחור. בוועדת לוקר זה עלה כפתרון, אם רוצים לצמצם את האפשרות להשתמש במזומן, לתת ללקוח כרטיס ולהגביל את השימוש במזומן. אנחנו חושבים שזה לא נכון לקחת את המספר, את האחוז הזה כנתון בפני עצמו כי אין סיבה שהוא יחליף את כרטיסי הדיפרד דביט, אשר הציבור אוהב ומשתמש בו.

עו"ד נגה רובינשטיין: תבחין נוסף הוא קצב גיוס ונטישה של לקוחות. יכול להיות שנתחי השוק כשלעצמם לא ישתנו מאוד אבל אם נראה מעבר של לקוחות מפלטפורמה אחת לאחרת, זו אינדיקציה לתחרות. כמובן ששחקנים נוספים זאת גם אינדיקציה לתחרות. ככל שלא יכנסו שחקנים נוספים, תהיה בדיקה מעמיקה יותר של קיומה של תחרות.

לקוחות שירגישו שהם לא שבויים במקום אחד והם יכולים לקחת אשראי ממספר מקומות, זאת אינדיקציה מצוינת לתחרות.

אנחנו רוצים שתשימו לב במיוחד לחלק הזה של הבנקים הגדולים, שתהיה יכולת גם לדיסקונט וגם לכל האחרים להילחם בבנקים הגדולים. לכן, נתח השוק שלהם הוא אינדיקציה חשובה בעינינו.

לעניין הריבית שדורון הזכיר, מאד מסובך להשוות. ההשוואה הנקיה בתנאי מעבדה, היא לקחת את הריבית בעוד שלוש שנים, לקחת את אותו לקוח עם אותו מידע שיש לגורם האשראי, שיקש את אותה הלוואה משני גורמים שונים ביחס לאותו לקוח ואז לראות את ההבדל בין רמת הריבית כיום לבין רמת הריבית בעתיד.

נניח שדיסקונט וכ.א.ל מאד מצליחים, האם זו סיבה להפריד אותם? או אם הם לא מצליחים, האם זו הסיבה לא להפריד אותם? זה לא מתן פרס לדיסקונט ולא מתן עונש. לכן, קשה לנו להבין את התכלית או את ההיגיון מבדיקה ספציפית של דיסקונט. הנושא הזה הוא בנפשנו מדרך הטבע ואנחנו בטוחים שאפשר לנהל דיאלוג בנושא זה.

מר יונתן בר סימן טוב: ככל שהעמדה שלכם לא תקבל, האם יש לכם הצעה לתבחינים ספציפיים לסוגיית ההפרדה בין כאל לדיסקונט?

עו"ד נגה רובינשטיין: אני חושבת שהתבחין הבסיסי שצריך להיות הוא אם ההפרדה היתה טובה ואפקטיבית. אם ההפרדה היתה אפקטיבית דיה, אין צורך לבחון הפרדה של קבוצות נוספות. אם ההפרדה היתה לא אפקטיבית, גם כאן אין צורך. אם ההפרדה היתה אפקטיבית במידה, זה צריך להיות הסיפתח. זאת המסגרת שבה אנחנו צריכים לפעול.

השאלה היא מה הציפיה מחברות מופרדות? הצלחה של החברות המופרדות, זה לאפשר להן להתחרות במערכת הבנקאית. ככל שבכך מדובר וזה עדיין התבחין הרלוונטי מבחינתכם, אנחנו חושבים שהוא רלוונטי בכל המקומות ולא דווקא בבנק דיסקונט.

לדיסקונט יש אינטרס שכאל תצליח בכל מקום שאליו היא תלך. ולכן, ככל שהשיקול התחרותי הוא לשווק ולהיות נגישים למגוון של אוכלוסיות עד כמה שניתן, ככל שזה עדיין ההגיון של הוועדה, אנחנו לא צריכים לדבר על הפרדה. היעד הכללי הוא יעד של תחרות. אתם יכולים לחשוב במהלך הדרך על יעדים אחרים ורק אז לחשוב על שאלת ההפרדה.

מר יונתן בר סימן טוב: ככל שהוועדה תקבע יעדים ספציפיים לדיסקונט וכאל מהי ההצעה שלכם לתבחינים מהסוג הזה?

עו"ד נגה רובינשטיין: מכיוון שהיינו בפני קופסא ריקה בשימוע שהופץ לציבור, ביקשנו להשמע לאחר שיפורסמו התבחינים ספציפיים וקיבלנו את המענה של אסי בהקשר הזה. אנחנו נמצאים כאן על מנת להתייחס לתבחינים הכלליים ועל מנת לומר מדוע לדעתנו לא ניתן לקבוע תבחינים ספציפיים. זה דבר שהוא לא נכון ויעוות את השוק. אם עדיין תחשבו שזה צריך לעמוד על הפרק וזאת אופציה, נרצה להתייחס לזה בנפרד. אנחנו מאד רוצים לדעת שכאן לא עולים תבחינים ספציפיים לדיסקונט וכאל. אני מבינה שלכם היה קשה לגבש וגם לנו קשה לחשוב על תבחינים כאלה, גם מכיוון שיש עוד דרך ארוכה וגם מכיוון שתבחינים ספציפיים עלולים לשבש את השוק.

גב' נירית איבי: את מרבה להשתמש במילה תחרות. נאמר ולא נלך על תבחינים ספציפיים, מה התבחינים שהייתם ממליצים לוועדה לקחת חלק ולהגיד אלה התבחינים המדידים שהייתם ממליצים לוועדה לקחת בחשבון מבחינת התחרות. לדוגמא: אם אני לוקחת את דיסקונט וכאל כסמן ימני לתחרות, הייתי מצפה שהמחיר שלכם ביחס לשוק יהיה נמוך ב X אחוזים.

עו"ד אתי דויטש: אני חושבת שמבחינת התחרות, לא נכון לקבוע תבחין ספציפי כי זה מסוכן. אתם רוצים לדבר על טווחים אבל בטח לא על מחירים ולא על כמויות ספציפיות.

עו"ד נגה רובינשטיין: אנחנו חושבים שככל שתנאי הסף יוסרו והיכולת להתקשר עם הבנקים האחרים תמומש, אנחנו מאמינים שבבנקי מארק נוכיח תחרותיות. אנחנו צריכים להיות במקומות שיהיה לנו פשוט יותר לפעול. לשם כך אנחנו חייבים את המידע, חייבים את פתיחת הפלטפורמות. אלה תנאים שבלעדיהם אין. אנחנו היינו שמחים לראות את התהליך הזה מתקדם. יכולים להיות מבחנים שהם מבחנים מספריים. אנחנו ראינו שהתלבטתם. אנחנו מבינים למה התלבטתם. זו סוגיה שגם ועדת שטרום התלבטה בה מאד. זאת שאלה מאד מסובכת ודורשת הפעלת שיקול דעת. אתם רוצים לבוא עם החלטה מבוססת מבחינה מספרית לשר האוצר, לכן צריך לקחת את כל הפרמטרים בנושא הזה.

מר דורון ספיר: בנוגע לקביעת הריבית זה משהו שצריך לטעמי לתת לכוחות השוק לקבוע. לקבוע מחיר נמוך של ריבית, ניהול סיכונים יחייב לתת הלוואות רק לאוכלוסיות מאד מאד ספציפיות ואני לא חושב שזו מטרת החוק ולא המטרה של הוועדה הזאת.

עו"ד נגה רובינשטיין: אני רוצה להיות מאד ברורה. זאת לא ההזדמנות שלנו להתייחס לתבחינים ספציפיים. מכיוון שאתם כוועדה לא מצאתם לנכון להוציא לשימוע תבחינים ספציפיים. נגיד את מה שאמרנו קודם, אין צורך לקבוע תבחינים ספציפיים. הקריטריונים הכלליים הם אלה שרלוונטיים. אתם

מניתם 50 קריטריונים ולא מניתם אף קריטריון לדיסקונט וכאל. אני חושבת שאנחנו לגמרי לא בשלים ואני רוצה גם להגיד שאתם בתור ועדה לא הנחתם ראשיתו של מצע לנושא הזה. מדובר במשהו שהוא כמובן מאד דרמטי מבחינתנו. אנחנו צריכים את המסגרת של התבחינים הספציפיים שאתם חושבים עליהם. נשמח לכל שאלה.

גב' דורית סלינגר: אני לא חשבת שיהיה ששן נוסף של שימועים. קראתם פרוטוקולים ואתם יודעים שבדיונים היו דעות לכאן ולכאן. הבנתי שאתם חושבים שלא נכון להוציא תבחינים ספציפיים. אבל האם בכל זאת יש לכם משהו לומר בנושא הזה.

עו"ד נגה רובינשטיין: כיוון שרצינו להיות בטוחים, פנינו למשרד וקיבלנו מענה וזה עולה בקנה אחד עם מה שאנחנו מציגים פה היום. אני מפנה למכתב של אסי.

גב' דורית סלינגר: קבוצות אחרות שבאו לשימוע כאן הם לא בדעה הזאת.

עו"ד נגה רובינשטיין: זה גם ברור למה קבוצות אחרות ירצו תבחינים ספציפיים לכאל ולדיסקונט. אבל כשאנו באים לכאן ושואלים אתכם אם יש תבחינים ספציפיים, ואתם אומרים לא, אתם מתלבטים וזה הגיוני.

מר יונתן בר סימן טוב: האם יש איזושהי עמדה במידה וכן יבחנו מה הם אותם תבחינים צריכים להיות לדעתכם?

עו"ד נגה רובינשטיין: זה לא מה שהחוק אומר. זה לא חוק דיסקונט כאל. כל המדרים שהצגתם, הם רלוונטיים באופן כללי וזה מה שרלוונטי באותו אופן גם לדיסקונט ולכאל.

עו"ד אתי דויטש: מבחינתנו אם יש שימוע, זה שימוע על טיוטה שמציגים לנו ואנחנו מתייחסים אליה. כרגע אין טיוטה לתבחינים של כאל ודיסקונט. אנחנו כן חשבנו על רעיונות. יחד עם זאת, יש בזה משהו מאד מסוכן. זה יפגע רק בנו. לכן אנחנו כן רוצים את הסיבוב השני שנגיב לאותה טיוטה.

עו"ד נגה רובינשטיין: התייחסנו לחלקם של התבחינים שאתם הצגתם ונשמח להתייחס גם באופן מאד מפורט.

עו"ד אתי דויטש: נשאלנו כאן לגבי סיפור של הבנקי מארק, בהערכה שלנו, אנחנו נהיה הרבה יותר תחרותיים. היום אנחנו 15% מהשוק. אנחנו יום יום עובדים די עם עיניים סגורות והיה והמידע הפיננסי יפתח לכולם, שווה לכולם ונגיש לכולם, והמילה נגיש היא מאד חשובה. דיסקונט חושבת שהיא תהיה הרבה יותר תחרותית. אתם מכוונים לומר, תגידו שאתם תהיו קצת למטה מהאחרים. למה אנחנו נתחייב?

עו"ד נגה רובינשטיין: אנחנו חושבים שזה לא נכון לקבוע יעדים ספציפיים לקבוצת דיסקונט. זה יהיה עיוות תחרותי. אתם אומרים שלצורך העניין התכנסתם ואתם אמורים להגביר את התחרותיות.

מר יהודה ריכספלד

מר יהודה ריכספלד: שלום לכולם, שמי יהודה וההתמחות שלי זה בעצם הקמת פתרונות שעובדים ולכן כשקראתי את המסמכים שעוסקים במדידה ובאופן התחרות בין הגופים הפיננסיים, ניסחתי הצעה לפתרון שלדעתי הוא נחוץ. אני עוסק בתחום ניהול סיכונים והרעיון שאני מבקש להעלות הוא עוסק בנקודת המפגש בין לווים קמעונאיים לבין בנקים חדשים וגם קיימים. מערכת כזאת יש בה שני יתרונות שלא קיימים במערכות שקיימות היום. היתרון האחד הוא שהיא בעצם תאפשר ללקוחות פרטיים לבצע מכרז, בשלב ראשון על האשראי. שיטת מכרז, שבן אדם בא ואומר, אני יעקב מחדרה, רוצה אשראי של 100,000 שקל ואז בעצם הגופים או חברות הביטוח יוכלו להציע לו במכרז הצעה, שתיקח בחשבון בעיקר את הריבית ואת משך ההלוואה וכל הפרטים הרלוונטיים לאשראי. אנחנו יודעים שקיימים הפרשים מאד משמעותיים בין ההצעות השונות ובין הגופים השונים. אנחנו יודעים שבשלב החיתום קודם לוקחים בחשבון את פרטי הלווה ומבצעים איזו שהיא הערכה. בשלב מסוים אני מניח שהנתונים ישמשו לצורך דירוג.

קראתי את חוק מאגר נתוני אשראי ויש לי כמה הסתייגויות ממנו כבן אדם שבנה מודלים. אני חושב שייקח עוד קצת זמן עד שמאגר כזה יהיה שמיש. מי שהתנסה הרבה מאד בנתונים של לקוחות קמעונאיים, נתונים של ביטוח לאומי, מס הכנסה, תהליכים משפטיים, הם ממש משתנים ובלתי תלויים. לבנקים היום יש נתונים על פיגורים, על חריגות מסגרת וכו', אבל אם בן אדם בא ואומר אני עובד במקום עשר שנים, הם לא יכולים לדעת.

יתרון נוסף של מערכת כזאת היא מניעת תרמיות. היום ישנם מקרים של מתן אשראי ללקוחות פרטיים עם זהויות מזויפות. זה אולי נשמע כמו דבר שהוא אאוט אוף דה בלו, אבל אם למשל רשות המיסים, יש לה נתונים של אנשים שחייבים בהצהרת הון, לוקחים את היציאות שלהם לחו"ל ועוד נתונים ומגבשים נתונים על אותו אדם ואומרים, הבן אדם הזה יש לו הרבה כסף וניתן לתמחר את האשראי שלו בצורה טובה יותר. ניתן עוד לקחת עוד הרבה נתונים. אני לא חושב שהמדינה צריכה לתת לגוף חיצוני גישה לנתונים האלה. הרעיון הוא שהמדינה תקים אתר לקבלת מכרזים לאשראי ללקוחות פרטיים והמדינה תנהל את הפלטפורמה. כך למשל אדם מציג את הפרטים שלו בתור נהג ומקבל את ההצעות לביטוח חובה, באמצעות מחשבון שמבוסס על הנתונים שהשתמש מגדיר. פה זה בעצם תהליך דומה, שהבן אדם מקליד את הנתונים שלו ועליהם יחושב ציון הבקשה. הציון הזה יגיע לחברות פרטיות, שיכולו להציע אשראי לאותו אדם. לדוגמא: בן אדם פרטי די צעיר שיש לו רקע תעסוקתי טוב והשכלה, הוא יקבל 8%, 9% במקרה הטוב. במערכת הזאת איש כזה יכול לקבל כמה הצעות והתועלת העיקרית שהיא תאפשר להוזיל בצורה מאד מאד משמעותית את העלויות.

זה גם עניין תדמיתי שהוא מאד מאד חשוב. אני חושב שהדבר הזה יכול מאד לקדם את התחרות. המערכת הזאת בעצם תאפשר לראות גם את כל ההצעות. נניח לקוח מגיש בקשה לאשראי, ניתן לראות את כל ההצעות שהחברות המתחרות מציעות לו ואז תהיה אינדיקציה מאד מאד טובה.

גב' דורית סלינגר: יש חוק מאגר נתוני אשראי. החוק יצא בלי נתוני ביטוח לאומי אבל זה מאגר, זה פרויקט מאד גדול שבנק ישראל מקים, עתיר משאבים והוא ייתן מידע על נתונים לפי מה שהוחלט בחקיקה. אז אני לא כל כך מבינה מה אתה מציע.

מר יהודה ריכספלד: מה שאני רוצה להציג זה פתרון טכני. אם אין משהו שיתרגם את הנתונים לעולם המעשה, הדברים האלה ייעלמו ואני מעריך שהדבר הזה גם יעלם. מאגר נתוני אשראי אמור לתת אפשרות לדרג. המאגר שאני מדבר עליו הוא מידי. אני חושב שאפשר ליישם את הרעיון בצורה הזאת.

המועצה הישראלית לצרכנות

מר גיל ברגפרוינד: אני מודה לכם שזימנתם אותנו. חשוב לנו להציג עמדתנו. הקדמה נורא קצרה על המועצה לצרכנות. המועצה הוקמה בשנת '96 והיא פועלת מכוח החוק. אנחנו עוסקים במקטעים שונים של הליכי חקיקה - תזכירים, וועדות וכו' ובנושא חינוך צרכני.

בעקבות מחקרים שהמועצה לצרכנות עשתה במשך השנים האחרונות גילינו שצרכנים מתקשים להשוות את מחירי המוצרים הבנקאיים. בעיקר בגלל שיש כל מני גורמים שמשפיעים ובשל ריבוי ועירוב עמלות בנקאיות עם ריביות. אין אחידות בשוק. הצרכנים מתבלבלים, ולא יודעים כמה ואיך הם יכולים לחסוך, בין בצד של הפיקדונות ובין בצד של האשראי. אחד הדברים הכי חשובים כדי ליצור את האחידות, יהיה לבטל את עמלות העו"ש ופשוט לגלם אותן כחלק מהריבית או מהמוצר הבנקאי הכולל. כך, כאשר הצרכן מנסה להשוות בין הבנקים השונים יהיה לו מאד קל להשוות, יהיה לו נתון אחד - גובה הריבית - שאותו הוא בודק. המלצה חשובה בוועדת שטרומ היא יצירת מנוע השוואתי להלוואות ופיקדונות.

אחד הדברים שראינו לנכון להעיר לגביהם, היא הסוגיה: האם לקבוע לוחות זמנים. אנחנו בעד לקבוע לו"ז, כיוון שגם אם הזמנים יתארכו, הדבר יאפשר למדוד ולנתח מדוע תבחין מסוים מתעכב.

הדבר הבא, אנחנו מלווים הרבה מאד צרכנים והתחושה היא שיש תחרותיות בהלוואות ארוכות טווח, אבל אין תחרות על האזרח המבקש הלוואה קצרת טווח. הלוואות קצרות טווח לדוגמא ברכבים ובשיפוץ לבית. חשוב לבחון היטב מודע יש בעיה בהלוואות אלו ולתת מענה לסוגיה.

אנחנו מבינים שכדי שיכנסו גורמי אשראי חדשים יש להם בעיה לגייס הון. הריבית המינימלית שגופי אשראי חוץ בנקאי יכולים לגייס היא 6%, לעומת הבנקים שלהם יש ריבית נמוכה יותר. יש לתת מענה גם לסוגית גיוס ההון.

לדעתנו נכון לכלול תנאי המתייחס להגנות על הלקוחות: חלק מהצרכנים לוקחים על עצמם אשראי גדול מאד לעומת יכולתם להחזירו. לכן יש לבחון איך לגרום לכך שצרכנים לא ייקחו יותר מדי אשראי. נכון שצרכן רשאי לקחת, אנחנו מדינה חופשית, אבל הייתי מצפה מאיזה שהוא גוף, אם זה הרגולטור או אחר, למנוע מאוכלוסייה שהיא מוחלשת לקחת אשראי רב מידי.